

บทที่ ๒

สภาพแวดล้อมของประเทศที่กำลังพัฒนา

ตอนที่ ๑ กล่าวนำ

๑.๑ กล่าวทั่วไป

๑.๑.๑ บทที่ ๒ นี้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมักจะมีปัจจัยตัวแปรทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยาที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งปัจจัยตัวแปรดังกล่าวอาจนำไปสู่การขัดแย้งภายในประเทศและทำให้การเมืองของประเทศต้องไร้เสถียรภาพ นอกจากนี้ ในบทที่ ๒ ยังครอบคลุมจุดอ่อนและสภาพแวดล้อมของประเทศที่กำลังพัฒนาที่ล่อแหลมต่อการถูกแทรกแซงจากภายนอกประเทศ หรือกลุ่มบุคคลภายในประเทศที่จะนำไปแสวงประโยชน์ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ได้โดยง่าย

๑.๑.๒ ในสังคมของประเทศที่กำลังพัฒนา การเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาตามผลของการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ และแน่นอนที่สุดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมมีทั้งบุคคลที่เห็นด้วยและบุคคลที่ต่อต้านสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในสังคมการเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการบังคับมักจะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในภายหลังถึงแม้ว่าจะเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและได้ผลก็ตามซึ่งในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงมักจะเป็นไปอย่างรวดเร็วกว่าเดิม ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นมีความยุ่งยาก สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

๑.๑.๓ ประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่มักจะประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจที่รวดเร็ว ทั้งที่ประเทศเหล่านั้นมีทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลที่จำกัด หรือยังขาดการพัฒนาที่เหมาะสม รวมทั้งขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้การพัฒนาไม่อุปสรรคหรือเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

๑.๑.๔ ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาประเทศหนึ่ง ย่อมหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าวข้างต้นไม่ได้ การเตรียมการเพื่อเผชิญกับปัญหาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ย่อมเป็นสิ่งสำคัญควบคู่กับการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง

๑.๒ ลักษณะเฉพาะของประเทศที่กำลังพัฒนา

๑.๒.๑ ถึงแม้ประเทศที่กำลังพัฒนาจะมีลักษณะเฉพาะโดยทั่วไปคล้ายคลึงกัน แต่ก็ยังมีเอกลักษณ์ของตนเองในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวัตถุประสงค์ของชาติโดยเฉพาะ สิ่งเหล่านี้ทำให้แต่ละประเทศมีปัญหาเฉพาะของตนเองที่แตกต่างออกไปจากประเทศอื่นได้

๑.๒.๒ ประเทศที่กำลังพัฒนาคือประเทศที่ได้พัฒนาก้าวหน้าล้ำออกนอกสังคมดั้งเดิมของตนประเทศเหล่านี้จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร เทคโนโลยี และสังคมจิตวิทยา

การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มักจะอยู่ในลักษณะของการพัฒนาประเทศให้เจริญเติบโตและทันสมัยพลังอำนาจแห่งชาติโดยทั่วไปจะสูงขึ้น แต่ยังคงมีมาตรฐานต่ำกว่าประเทศอุตสาหกรรม ที่ได้พัฒนาแล้ว

๑.๒.๓ กระบวนการพัฒนาประเทศมีความจำเป็นที่จะต้องละทิ้งขนบธรรมเนียม ค่านิยม สถาบันที่ยึดเหนี่ยว และความเชื่อถือของสังคมดั้งเดิม เพื่อวิวัฒนาการไปสู่สังคมใหม่ การเปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าวมักจะอยู่ในช่วงระยะเวลาอันสั้นเกินกว่าที่จะยอมรับและปรับตัวได้ทัน สร้างความสับสนและหวั่นไหวแก่บุคคลโดยทั่วไป ซึ่งอาจเป็นมูลเหตุของความตึงเครียดและความไม่สงบเรียบร้อยได้ง่าย กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่ไม่พอใจในรัฐบาลอาจฉวยโอกาสดังกล่าวเป็นชนวนเหตุในการยึดอำนาจรัฐได้โดยง่าย ซึ่งอาจทำได้ด้วยวิธีทางสันติหรือใช้ความรุนแรงก็ได้

๑.๒.๔ ประชาชนของประเทศที่กำลังพัฒนามักจะขาดการรวมตัวที่เหนียวแน่น มักจะแยกเป็นกลุ่มอยู่โดดเดี่ยวตามวิถีทางการดำรงชีวิตของเผ่าพันธุ์ ศาสนา หรือเชื้อชาติ ซึ่งบางกลุ่มอาจมีความผูกพันกับรัฐบาลเฉพาะเรื่องในท้องถิ่นเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่อาศัยอยู่กระจัดกระจายตามแนวชายแดนของประเทศกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้มักจะผูกพันกับค่านิยมและปรัชญาการดำรงชีวิตเฉพาะกลุ่มอย่างฝังแน่นการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลจากการพัฒนาประเทศจะคุกคามต่อสิ่งที่ยึดเหนี่ยวดั้งเดิมและสร้างความตึงเครียด และไม่พอใจให้เกิดขึ้นได้โดยง่าย

๑.๒.๕ ในประเทศที่กำลังพัฒนากลุ่มคนหัวโบราณที่ไม่ยอมเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติ กลุ่มชนชั้นกลางที่พัฒนาน้อย และกลุ่มประชาชนผู้ยากไร้ ซึ่งไม่มีสิทธิไม่มีเสียงในรัฐบาล บุคคลเหล่านี้มักจะมีแนวโน้มนำไปสู่การขัดแย้งภายในได้เช่นเดียวกัน

๑.๒.๖ ในประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ทหารมักจะมิบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ส่วนร่วมของทหารในการสร้างชาติให้ทันสมัยจะมีมาน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับขีดความสามารถและอิทธิพลที่มีต่อรัฐบาล ความสัมพันธ์กับประชาชน ขอบเขตการขัดแย้งภายใน และภัยคุกคามจากภายนอกที่มีอยู่ในขณะนั้น บทบาทของทหารสามารถส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือขัดขวางก็ได้

๑.๒.๗ ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศกำลังพัฒนาผสมผสานกับช่องว่างระหว่างประเทศอุตสาหกรรม และประเทศที่กำลังพัฒนาที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น มักจะเป็นชนวนเหตุแห่งความขัดแย้งภายในประเทศ และมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ง่าย

ตอนที่ ๒

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาในประเทศที่กำลังพัฒนา

๒.๑ ปัจจัยทางสังคมจิตวิทยา

๒.๑.๑ การพัฒนาประเทศให้ทันสมัยนั้น มักจะทำให้วิถีการดำรงชีวิตดั้งเดิมต้องเปลี่ยนแปลงไป ภาพพจน์และความภาคภูมิใจของประชาชนที่มีต่อเชื้อชาติ ภูมิภาค เผ่าพันธุ์ ครอบครัวยุทธศาสตร์ และ

ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมจะมีน้อยลง ค่านิยมดั้งเดิมจะถูกทอดทิ้งตามลำดับด้วยแรงจูงใจให้รับค่านิยมสมัยใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการพัฒนาประเทศ

๒.๑.๒ ประชาชนมักจะละทิ้งวิถีทางดำรงชีวิตที่คุ้นเคยเพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีกว่า แต่ก็มักจะประสบกับความผิดหวัง ประชาชนในชนบทหลังไหลเข้าสู่ตัวเมืองด้วยความหวังว่าจะสามารถดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ประชาชนเหล่านี้มักจะขาดความรู้ในด้านการค้าขาย ดังนั้น สิ่งที่เขาจะทำได้ก็คือ การขายแรงงาน ซึ่งมักจะประสบความผิดหวังได้ง่ายเพราะไม่มีงานให้ทำ หรือได้รับค่าแรงต่ำมากจนต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยความยากจนเร้นแค้นและสิ้นหวังในชีวิต ในที่สุดบุคคลเหล่านี้ก็จะสิ้นศรัทธาที่มีต่อรัฐ ฝ่ายตรงข้ามสามารถแสวงประโยชน์จากบุคคล หรือกลุ่มบุคคลดังกล่าวให้ร่วมต่อสู้ในการล้มล้างอำนาจรัฐได้ง่าย

๒.๑.๓ โดยสรุปปัจจัยทางสังคมจิตวิทยาของประเทศที่กำลังพัฒนา อาจมีดังนี้

๒.๑.๓.๑ การเจริญเติบโตและความหนาแน่นของประชากร เป็นไปในอัตราที่รวดเร็วกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่จำเป็นต่อการตอบสนองความต้องการของประชากร

๒.๑.๓.๒ ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ถูกกีดกันจากระบบการเมืองในระดับชาติ รัฐบาลมักจะให้ความเร่งด่วนต่อพื้นที่อุตสาหกรรมในเมืองมากกว่า

๒.๑.๓.๓ ประชาชนส่วนใหญ่มีความผูกพันกับกลุ่มท้องถิ่น ภูมิภาค เผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ หรือพื้นเมืองมากกว่าชาติโดยรวม

๒.๑.๓.๔ มีคนไม่รู้หนังสือมากและฐานการศึกษาไม่เพียงพอกับความต้องการของการพัฒนาด้านเทคโนโลยี การเมือง และเศรษฐกิจ

๒.๑.๓.๕ การขยายตัวเมืองที่รวดเร็วทำให้การบริการทางสังคม สาธารณูปโภค และที่อยู่อาศัยไม่พอเพียง

๒.๑.๓.๖ การสื่อสารมวลชนที่กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง เช่นวิทยุ และโทรทัศน์ทำให้ประชาชนตระหนักในข้อแตกต่างของมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีกว่า ที่ตนเองไม่มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมด้วย

๒.๑.๓.๗ กลุ่มผู้ครองอำนาจซึ่งมักเป็นคนกลุ่มน้อยมักจะถูกทำทลาย โดยชนชั้นกลาง และกลุ่มอื่น ๆ

๒.๑.๓.๘ ผู้นำมักจะหวงอำนาจและความมั่งคั่งของตนเองเอาไว้แต่ผู้เดียว

๒.๑.๓.๙ ช่องว่างทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองมีมาก ระหว่างคนกลุ่มน้อยที่ครองอำนาจกับคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ

๒.๑.๓.๑๐ กลุ่มชนบางกลุ่ม เช่นชนกลุ่มน้อยตามเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ มักจะแยกตัวออกจากสังคมอยู่อย่างโดดเดี่ยว

๒.๑.๓.๑๑ นายทหารของกองทัพส่วนใหญ่มาจากกลุ่มที่ได้รับสิทธิพิเศษ

๒.๑.๓.๑๒ คำนวณมักจะได้รับการประกอบอาคารที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการฝึกที่ไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ภาพพจน์ของตำรวจไม่เป็นที่ศรัทธาของประชาชน

๒.๑.๓.๑๓ การรักษาพยาบาลให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่มีน้อย

๒.๒ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

๒.๒.๑ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจในอัตราที่รวดเร็วแต่ไม่ทั่วถึง เป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งปัญหาทางเศรษฐกิจดังกล่าวมักจะส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านการเมืองและสังคมจิตวิทยาไปด้วย เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะเช่นนี้อาจทำให้กลุ่มเสียผลประโยชน์ไม่พอใจ สามารถสร้างเงื่อนไขทางด้านสังคมจิตวิทยาและการเมือง ซึ่งอาจนำไปสู่การล้มล้างอำนาจรัฐหรือใช้วิธีการรุนแรงเข้าแก้ปัญหา

๒.๒.๒ การพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงนี้ จะสร้างข้อแตกต่างให้เกิดขึ้นอย่างเด่นชัด กล่าวคือตัวเมืองมักจะได้รับการพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีมาตรฐานการดำรงชีพที่สูง ในขณะที่รอบนอกเมืองยังคงเผชิญกับปัญหาความยากจนและล้าหลัง

๒.๒.๓ ระบบการขนส่งและคมนาคมที่ไม่สะดวก เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกันในแต่ละพื้นที่

๒.๒.๔ โดยสรุปปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนา อาจมีดังนี้

๒.๒.๔.๑ เทคโนโลยีและความชำนาญในการผลิตต้องพึ่งพาจากแหล่งภายนอกประเทศ

๒.๒.๔.๒ เศรษฐกิจขึ้นอยู่กับ การส่งออกวัตถุดิบเพียงหนึ่งหรือสองชนิด เช่น สินแร่ เกษตรกรรม หรือสินแร่ เป็นต้น

๒.๒.๔.๓ การลงทุนจากต่างประเทศสูง เมื่อเทียบกับการลงทุนภายในประเทศ

๒.๒.๔.๔ โครงสร้างทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมระดับต่ำไม่พอเพียง

๒.๒.๔.๕ โครงการพัฒนาประเทศมักจะขึ้นอยู่กับแหล่งจากภายนอกประเทศ

๒.๒.๔.๖ พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น ป่า ทะเลทราย หรือพื้นที่อื่นไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตร

๒.๒.๔.๗ ทรัพยากรสำหรับการเพิ่มผลผลิตทางเกษตรกรรมมีจำกัด เนื่องจากเน้นทางด้าน อุตสาหกรรม

๒.๒.๔.๘ การเกษตรกรรมอยู่ในพื้นฐานระดับต่ำ

๒.๒.๔.๙ รายได้ต่อหัวของประชากรอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

๒.๓ ปัจจัยทางการเมือง

๒.๓.๑ จุดอ่อนทางการเมืองที่สำคัญของประเทศที่กำลังพัฒนา ก็คือ ขาดระบบการบริหาร ที่มีประสิทธิภาพ และประชาชนไม่มีส่วนร่วมหรือไม่สนใจในกระบวนการทางการเมือง

๒.๓.๒ โครงสร้างของรัฐบาลสำหรับประเทศที่เกิดใหม่มักจะอ่อนแอ จึงนับว่าเป็นจุดอ่อนของรัฐบาล ประเทศที่กำลังพัฒนาที่จะถูกโค่นล้มด้วยระบบเผด็จการและระบบทหาร ได้โดยง่ายซึ่งระบบดังกล่าวนี้มักจะมีปัญหาในด้านการบริหารเพราะขาดการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพจากข้าราชการหรือกลไกของรัฐ

๒.๓.๓ ในประเทศที่กำลังพัฒนาระบบข้าราชการนั้นมักจะใช้ระบบพรรคพวก ส่วนประเทศ เกษตรกรรมหรือล่าสัตว์นั้นผู้นำมักจะเป็นผู้นุรักษ์นิยม ดังนั้นจึงทำให้การพัฒนาข้าราชการให้มีความสามารถและมีความคิดก้าวหน้าสมัยใหม่จึงเป็นไปได้ยาก

๒.๓.๔ ในประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ มักจะมีองค์กรที่มีอิทธิพลนอกโครงสร้างอย่างเป็นทางการของรัฐบาล กลุ่มบุคคลเหล่านี้มักจะดำเนินการในลักษณะคล้ายกับพรรคการเมือง เพื่อแสวงประโยชน์ให้เครือญาติ ชนชั้น เชื้อชาติ ศาสนา หรือบุคคลในภูมิภาคเดียวกัน

๒.๓.๕ พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ มักจะดำเนินบทบาทเฉพาะที่รัฐบาลให้การยอมรับเท่านั้น นั่นก็คือ พรรคการเมืองมีไว้เพื่อประกันว่ารัฐบาลนั้นเป็น "รัฐบาลที่ชอบธรรม" เท่านั้น สถานภาพและนโยบายของพรรคนั้นขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจที่จะกำหนดให้

๒.๓.๖ วิธีดำเนินการและประสบการณ์ของผู้นำในประเทศที่กำลังพัฒนามักจะเป็นการรวมอำนาจด้วยเหตุนี้เอง การแต่งตั้งข้าราชการมักจะเน้นในเรื่องความซื่อสัตย์มากกว่าความสามารถของบุคคล ซึ่งในสภาวะดังกล่าว ผู้บริหารระดับสูงสุดของรัฐบาลมักจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจทุกเรื่อง ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องปลีกย่อยก็ตาม

๒.๓.๗ การรวมอำนาจในการตัดสินใจ อาจทำให้บางครั้งขัดแย้งหรือผิดกฎหมายของประเทศก็ได้ การตัดสินใจในลักษณะดังกล่าวไม่ว่าจะมีเจตนาและเหตุผลอย่างไร ก็อาจจะทำให้เกิดข้อโต้แย้งในเรื่อง "ความชอบธรรม" ที่แท้จริงของรัฐบาลได้ นอกจากนี้ ยังเป็นเหตุผลที่ฝ่ายตรงข้ามอาจนำมาใช้ในการต่อต้านรัฐบาลได้ประการหนึ่ง

๒.๓.๘ โดยสรุปปัจจัยทางการเมืองของประเทศที่กำลังพัฒนา อาจมีดังนี้

๒.๓.๘.๑ ลักษณะจำกัดของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ทำให้ประชาชนรวมตัวอยู่เป็นกลุ่มๆ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมีน้อยและอำนาจของรัฐบาลส่วนกลางในพื้นที่ห่างไกลมีน้อย

๒.๓.๘.๒ เสถียรภาพของระบบการเมืองมักขึ้นอยู่กับผู้นำหลักทางการเมืองเพียงผู้เดียว

๒.๓.๘.๓ ผู้นำมักจะไม่เต็มใจในการมอบอำนาจให้กับองค์กรและส่วนราชการต่าง ๆ ของรัฐ

๒.๓.๘.๔ กลุ่มเชื้อชาติหรือกลุ่มบุคคลโดยเฉพาะ มักจะเป็นผู้ควบคุมอำนาจรัฐ

๒.๓.๘.๕ ความไม่มีเสถียรภาพอาจเกิดขึ้นจากข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่ม เชื้อชาติ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทางเศรษฐกิจ หรือกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มนักศึกษา กลุ่มข้าราชการ หรือระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่รวมตัวกัน

๒.๓.๘.๖ รัฐบาลขาดข้าราชการและองค์กรทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ

๒.๓.๘.๗ ทหารมักจะเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีการจัดตั้งที่ดีที่สุดของประเทศ และมักจะมีอิทธิพลต่อการเมืองสูง

๒.๓.๘.๘ ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยและการขยายตัวเมืองอย่างรวดเร็ว มักเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข และสามารถสร้างความยุ่งยากให้แก่รัฐบาล ส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในรัฐบาลได้โดยง่าย

๒.๓.๘.๙ รัฐบาลมักจะไม่ยอมรับสภาพความจริงเมื่อมีการก่อความไม่สงบเกิดขึ้น จนกว่าการก่อความไม่สงบดังกล่าวจะเกิดอย่างสูงชันแล้ว จึงยอมรับสภาพความเป็นจริง

๒.๓.๘.๑๐ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองมักจะมีขีดขวาง และจำกัดความเจริญเติบโตของระบบการค้าอย่างเสรี

๒.๔ มูลเหตุของการขัดแย้ง

๒.๔.๑ ไม่ว่าจะพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในระดับใดก็ตาม ประชาชนจะมีความคาดหวังที่สูงกว่าเสมอ ประชาชนบางกลุ่มอาจเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาได้นำความหวังของการดำรงชีวิตที่ดีกว่ามาให้ ในขณะที่บางกลุ่มอาจมีความรู้สึกหวาดกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว บางกลุ่มเห็นว่าเปลี่ยนแปลงเร็วไปบ้าง ช้าไปบ้าง บางกลุ่มก็มองในแง่เล็งผลเลิศ บางกลุ่มก็เห็นว่ายังมีหวัง และบางกลุ่มก็เห็นว่าสิ้นหวัง ข้อแตกต่างดังกล่าวนี้มีสาเหตุมาจากความคิดที่ขัดแย้งกันว่าจะอะไรคือสิ่งที่จำเป็น ควรจะดำเนินการอย่างไร และรัฐบาลควรทำอะไร การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ นั้นมีอยู่อย่างมากมาย การแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ นั้นจำเป็นต้องใช้เวลาและทรัพยากรเป็นจำนวนมาก ซึ่งย่อมเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าประเทศที่กำลังพัฒนานั้นมีทรัพยากรจำกัด การตอบสนองความต้องการต่าง ๆ นั้นจึงทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ดังนั้น ในระดับชาติจะต้องมีแนวทางด้านการเมืองที่สามารถกำหนดความเร่งด่วนของการดำเนินการพัฒนา โดยกำหนดนโยบายและโครงการต่างๆ ที่ประชาชนสามารถยอมรับได้เป็นประการสำคัญ

๒.๔.๒ บุคคลที่หมดหวังในสิ่งที่ต้องการ หรือเชื่อว่าความหวังนั้นไม่มีทางบรรลุผลได้ภายใต้รัฐบาลปัจจุบันมักจะเป็นบุคคลที่ต่อต้านรัฐบาลได้โดยง่าย ระดับความรุนแรงทางการเมืองที่บุคคลเหล่านี้จะเข้าไปร่วมนั้นขึ้นอยู่กับขอบเขตการควบคุมของรัฐบาลที่มีอยู่ ความเข้มข้นของความไม่พอใจ และสภาพแวดล้อมเป็นประการสำคัญ

๒.๔.๓ สภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเลวร้ายอย่างไร ก็ไม่เป็นสาเหตุของการใช้วิธีการรุนแรงเสมอไป ตัวอย่างเช่น ในบางสังคมประชาชนอาจอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้ายในทัศนคติของสังคมอื่น แต่ประชาชนเหล่านี้ไม่เคยเห็นสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าหรือพอใจในความเป็นอยู่เช่นนั้น โดยไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง ก็ยากที่จะชักนำให้บุคคลดังกล่าวก่อความรุนแรงโดยอาศัยสภาพแวดล้อมที่เลวร้ายได้ แต่อย่างไรก็ดีในประเทศที่กำลังพัฒนาประชาชนเห็นข้อแตกต่างของสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าจากผลของการพัฒนาประเทศ และด้วยเหตุนี้เองประชาชนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้ายย่อมเกิดความรู้สึกไม่พอใจ สามารถชักจูงให้ใช้วิธีการรุนแรงได้

๒.๔.๔ จุดสำคัญก็คือ บุคคลที่ไม่พอใจเป็นบุคคลที่ล่อแหลมต่อการถูกชักจูงให้ร่วม หรือสนับสนุน ขบวนการโค่นล้มอำนาจรัฐด้วยวิธีการรุนแรง

๒.๔.๕ การพัฒนาและการทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าทันสมัยนั้นมักจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงจะทำลายขนบธรรมเนียม ประเพณีดั้งเดิม หรือสภาวะปกติของชีวิตประจำวัน ซึ่งจะทำให้เกิดแรงกดดันในสังคม รัฐบาลควรพยายามลดความรุนแรงซึ่งอาจจะเกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้

ตอนที่ ๓

สรุป

๓.๑ ลักษณะของประเทศที่กำลังพัฒนา

๓.๑.๑ มีความเจริญก้าวหน้าจากสังคมดั้งเดิม เพื่อนำไปสู่สังคมใหม่ที่พัฒนาก้าวหน้าในอนาคต

๓.๑.๒ มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองในแง่ของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และเป้าหมายของชาติ

๓.๑.๓ เผชิญกับความแปรปรวนอันเป็นผลมาจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

การเมือง การทหาร สังคมจิตวิทยา และเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ

๓.๒ สภาพแวดล้อมของประเทศที่กำลังพัฒนา

๓.๒.๑ การหยุดชะงักของค่านิยมและประเพณีดั้งเดิม

๓.๒.๒ ประชาชนมีความคาดหวังที่สูงขึ้น

๓.๒.๓ ฐานเทคโนโลยี การศึกษา และอุตสาหกรรมไม่พอเพียง

๓.๒.๔ ประชากรเพิ่มมากขึ้น

๓.๒.๕ ตัวเมืองขยายตัวในอัตราที่รวดเร็ว

๓.๒.๖ ปัญหาชนกลุ่มน้อย กลุ่มศาสนา และกลุ่มเชื้อชาติ

๓.๒.๗ ประชาชนมีรายได้ต่ำ

๓.๒.๘ ระบบการเมืองขาดเสถียรภาพ

๓.๓ การขัดแย้งจะเกิดขึ้นเมื่อ

๓.๓.๑ ประเทศมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างรวดเร็ว

๓.๓.๒ กระบวนการพัฒนาก่อให้เกิดความผดหวังขึ้นในสังคม

๓.๓.๓ ประชาชนมีความคิดว่ารัฐบาลไม่สนใจที่จะปรับปรุงสภาพแวดล้อม และปัญหาต่าง ๆ
